ความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF COMMUNITY ENTERPRISES IN UDON THANI PROVINCE

อานุภาพ คีรีพัฒน์
Arnupap Kerepat
E-mail: arnupap.ke@ssru.ac.th
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University

(Receipt of the manuscript: December 10, 2025; Receipt of the revised manuscript: December 19, 2025; Acceptance of the final manuscript: December 23, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี (2) ศึกษาระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และ (3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างคือผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 331 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) ใช้การสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนพบว่าอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับความรับผิดชอบต่อสังคมที่อยู่ในระดับมาก โดยด้านจริยธรรมเป็นด้านที่ได้รับคะแนนสูงที่สุด ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ระยะเวลาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจมีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ กลุ่มที่ดำเนินงาน 1–5 ปี และมากกว่า 10 ปี ระดับความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำกว่ากลุ่มที่ดำเนินงานน้อยกว่า 1 ปี อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่กลุ่ม 6–10 ปีไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับปัจจัยด้านแหล่งเงินทุน พบว่าโมเดลมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแหล่งเงินทุนจากสมาชิก สถาบันการเงิน รัฐบาล และแหล่งทุนอื่น ส่งผลทางบวกต่อระดับความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะแหล่งทุนจากรัฐบาลที่มีอิทธิพลสูงที่สุด

*Corresponding author e-mail: arnupap.ke@ssru.ac.th

สรุปผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทั้งประสบการณ์การดำเนินงานและแหล่งเงินทุนมีบทบาทสำคัญต่อระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เพื่อกำหนดแนวทางสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานีต่อไป

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม / การพัฒนาอย่างยั่งยืน / ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

Abstract

This study aimed to (1) examine the level of sustainable development among community enterprises in Udon Thani Province, (2) investigate the level of corporate social responsibility (CSR) of community enterprise entrepreneurs, and (3) identify the factors influencing their social responsibility. The sample consisted of 331 community enterprise entrepreneurs in Udon Thani Province, determined using Krejcie and Morgan's (1970) level. A purposive sampling technique was employed, and a questionnaire was used as the research instrument. Data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics, including multiple regression analysis.

The results indicated that the level of sustainable development was high, consistent with a high level of corporate social responsibility (CSR), with the ethical dimension receiving the highest score. The results of multiple regression analysis revealed that the duration of (community?) enterprise operation had a statistically significant effect on corporate social responsibility. Enterprises operating for 1–5 years and those operating for more than 10 years exhibited significantly lower levels of corporate social responsibility compared with enterprises operating for less than one year, while no statistically significant difference was found for enterprises operating for 6–10 years. Regarding sources of funding, the regression model was statistically significant. Funding from members, financial institutions, government support, and other sources had significant positive effects on the level of corporate social responsibility, with government funding exerting the strongest influence.

In conclusion, the findings demonstrated that both operational experience and sources of funding played important roles in shaping the level of corporate social responsibility among community enterprise entrepreneurs. These empirical results could be utilized to inform policy formulation and support strategies aimed at promoting the sustainable development of community enterprises in Udon Thani Province.

Keywords: Social Responsibility / Sustainable Development / Community Enterprise Entrepreneurs

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายจากทั้งปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และผลกระทบของโลกาภิวัตน์ การประชุมสุดยอดผู้นำระดับโลกด้านสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่า Earth Summit ในปี ค.ศ. 1992 ณ กรุงริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิลนั้น เป็นการประชุมสุดยอดที่มีความสำคัญเกี่ยวกับการเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของการป้องกันสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนในท้องถิ่น ที่เน้นไปที่การพิจารณาเกี่ยวกับการเติบโตของประชากรและการเศรษฐกิจของโลก การก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีคำที่ใช้เรียกกัน คือ "corporate citizenship" หรือ "responsible corporate citizenship" หรือ "corporate social responsibility" หรือเรียกโดยย่อว่า "CSR" ได้ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของแนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) และนำไปสู่การกำหนด แผนปฏิบัติการ Agenda 21 เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ วางนโยบายการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (United Nations, 1992)

ต่อมา องค์การสหประชาชาติได้กำหนด เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) จำนวน 17 เป้าหมาย เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาโลกที่ยั่งยืนภายในปี 2030 (United Nations, 2015) โดยหนึ่งในแนวคิดที่ได้รับการส่งเสริมควบคู่คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) ซึ่งได้รับการผลักดันอย่างเป็นทางการผ่านโครงการ Global Compact ของสหประชาชาติ ซึ่งเปิดตัวอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 2000 เพื่อใช้เป็น

แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาที่สมดุลในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

ในบริบทของประเทศไทย “วิสาหกิจชุมชน” ได้กลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก มีบทบาทในการสร้างงาน เสริมรายได้ และพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ด้วยการพึ่งพาทรัพยากรในชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ วิสาหกิจชุมชนจึงมีความสามารถในการขับเคลื่อนการพัฒนาในรูปแบบที่ตอบสนองต่อบริบทพื้นที่ และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ขาดความตระหนักในเรื่อง CSR และดำเนินธุรกิจโดยมุ่งเน้นเพียงกำไรระยะสั้น ซึ่งอาจนำไปสู่ผลกระทบในด้านลบทั้งต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี จึงมีความสำคัญ เพราะช่วยให้เกิดความตระหนักถึงบทบาทที่มีต่อสังคม เกิดแนวทางการดำเนินธุรกิจที่สมดุลระหว่างผลกำไรและผลประโยชน์ร่วมของชุมชน และช่วยสร้างฐานการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน การวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของการดำเนิน CSR ในวิสาหกิจชุมชน ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และเสนอแนวทางเสริมสร้างการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถมีบทบาทเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานีเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนว

ทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย

1. แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)

2. แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียน จำนวน 2,322 แห่ง (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน,2567)

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย ตามตารางของ **Krejcie และ Morgan (1970** ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือ ความคลาดเคลื่อน 0.05% จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 ราย

ขอบเขตด้านเวลา

เดือนตุลาคม 2567 - สิงหาคม 2568

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม

ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม

Kotler & Lee (2005) ได้ให้ความหมายความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) คือ พันธะผูกพันในการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นด้วยการใช้วิจารณญาณในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติทางธุรกิจและการใช้ทรัพยากรขององค์กรเพื่อช่วยเหลือชุมชนด้วยความสมัครใจ ไม่ได้ทำโดยถูกควบคุมบังคับตามกฎหมาย ศีลธรรม จริยธรรม เท่านั้น แต่คือ การดำเนินงานด้วยความสมัครใจจึงจะถือเป็นการดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยแท้จริง

Carroll (2016) กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ความรับผิดชอบขององค์กรธุรกิจที่ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านการกุศล โดยคาดหวังว่าสังคมและองค์กรธุรกิจสามารถที่จะมีจุดยืนร่วมกันได้

ภรณี หลาวทอง (2562) กล่าวว่า ความรับผิดชอบตอสังคม เป็นกฎเกณฑทางศีลธรรมหรือจริยธรรมที่ผู้บริหารพึงนำมาใชในการตัดสินใจ เพื่อดำเนินการรบริหารองคกรและการปฏิบัติตอผู้มีส่วนได้เสีย โดยการคำนึงถึงความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจและสังคม

ปฏิบัติตามกฎหมาย ดำเนินกิจการที่ถูกต้องชอบธรรม และหลีกเลี่ยงการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคมควบคู่กับการดำเนินงานขององค์กร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม

Carroll (1991: 43) ได้พัฒนาแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท โดยนำเสนอแบบจำลองปิรามิดของความรับผิดชอบต่อสังคม (The Pyramid of Corporate Social Responsibility) ซึ่งแบ่งความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทออกเป็น 4 มิติ เช่นเดิม แต่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องจริยธรรมและความใจบุญเป็นหลักจึงนำไปสู่การพัฒนาเป็นแบบจำลองที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ใน 4 มิติ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ (Economic Responsibilities) เน้นการดำเนินธุรกิจให้เกิดผลกำไรเพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อผู้ก่อตั้งองค์กรธุรกิจ มีบทบาทหลักในการผลิตสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคต้องการ เพื่อให้ได้มาซึ่งการทำกำไรที่ยอมรับได้ ดังนั้น องค์ประกอบของความรับผิดชอบทางด้านเศรษฐกิจ จึงประกอบด้วยการดำเนินการในลักษณะที่สอดคล้องกับกำไรสุทธิต่อหุ้นสูงสุด และมุ่งมั่นให้เกิดผลกำไรมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เน้นการรักษาตำแหน่งในการแข่งขันที่แข็งแกร่ง เน้นการรักษาไว้ซึ่งการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพในระดับสูง ดังนั้น บริษัทที่ประสบความสำเร็จจึงถูกวัดจากการมีกำไรสูงสุด

2. ความรับผิดชอบด้านกฎหมาย(Legal Responsibilities) เน้นการตอบสนองต่อกฎหมาย เนื่องจากกฎหมาย คือการรวบรวมของสังคมที่จะสามารถระบุว่าสิ่งใดถูกหรือผิด ดังนั้นองค์กรต้องแสดงบทบาทที่เหมาะสมในการทำธุรกิจ เนื่องจากสังคมไม่ได้รับอนุมัติให้ธุรกิจเพียงเพื่อดำเนินการตามแรงจูงใจจากกำไรเท่านั้น ในเวลาเดียวกันธุรกิจถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่ประกาศใช้โดยรัฐบาล ซึ่งเป็นกฎระเบียบพื้นฐานที่ธุรกิจจะต้องดำเนินการ

ดังนั้นการประสบความสำเร็จ ของบริษัทจึงถูกวัดจากการตอบสนองต่อภาระผูกพันทางกฎหมาย การจัดหาสินค้าและบริการ โดยอย่างน้อยที่สุดต้องสามารถตอบสนองความต้องการได้ตามกฎหมาย

3. ความรับผิดชอบด้านจริยธรรม (Ethical Responsibilities) เน้นการมีจริยธรรม เนื่องจากองค์กรมีภาระหน้าที่ที่จะต้องทำในสิ่งที่ถูกต้องยุติธรรม และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ผิด ซึ่งเป็นการดำเนินการตามความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียหรือสมาชิกในสังคม ดังนั้น ความรับผิดชอบด้านจริยธรรมจะเป็นการช่วยปกป้องสิทธิทางศีลธรรมของผู้มีส่วนได้เสียอีกด้วย

4. ความรับผิดชอบด้านการกุศล (Philanthropic Responsibilities) เป็นการดำเนินการของบริษัทซึ่งตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมว่าธุรกิจจะเป็นพลเมืองบริษัทที่ดีของสังคม การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสวัสดิการของมนุษย์ อาทิการสนับสนุนจากธุรกิจในทรัพยากรต่างๆ กลับคืนสู่ชุมชน ทั้งทางด้านการเงินหรือแม้แต่การเสียสละเวลาเพื่อทำการกุศลของผู้บริหาร การสนับสนุนงาน ด้านศิลปะ การศึกษา หรืองานสัมพันธ์กับชุมชน

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลกได้กระตุ้นให้หลายประเทศเกิดความตระหนักที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นควรให้มีการจัดการประชุมระดับโลกเพื่อร่วมมือกันพิจารณาหามาตรการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประเทศต่าง ๆ กำลังเผชิญอยู่เป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2515 (ค.ศ. 1972) ซึ่งการประชุมมีชื่อว่า “การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (United Nations Conference on Human and Environment)” จัดขึ้น ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน จากจุดเริ่มต้นครั้งนี้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแบบมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จึงหันมาให้ความสนใจในการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการพัฒนาได้ อันเป็นที่มาของแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)” ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะจากคณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือ คณะกรรมาธิการบรันท์แลนด์ (Brundtland Commission) โดยที่รายงานของคณะกรรมาธิการบรันท์แลนด์ (Brundtland Report) ที่เสนอต่อสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางต่อมาในชื่อ “อนาคตของเรา (Our Common Future)” เพื่อการพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนความเจริญเติบโตของมนุษย์ในระยะยาว และให้ความหมายของ การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองตอบต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง (สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, 2556)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กนกวรา พวงประยงค์ และคณะ (2567) ทำการศึกษาเรื่องนวัตกรรมสังคม และการสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนจากการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร: กรณีศึกษา นวัตกรรมการสร้างมูลค่าเพิ่มจากสาหร่ายสไปรูลิน่า ผลพลอยได้จากกระบวนการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากโรงไฟฟ้าบางปะกง ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมสังคมที่เป็นกรณีศึกษาเป็นโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของโรงไฟฟ้าบางปะกงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย ซึ่งมีองค์ประกอบของความเป็นนวัตกรรมสังคม 5 ประการ ได้แก่ 1) การตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของสังคม 2) ความใหม่ 3) การบูรณาการข้ามศาสตร์และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย 4) การขยายผลเชิงพาณิชย์ และ 5) ผลลัพธ์และผลกระทบทางสังคม ส่งผลให้เกิดการสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนใน

ปริญญา สีม่วง และวิชิต อู่อ้น (2564) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้านเครื่องมือแพทย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าความรับผิดชอบต่อสังคมครอบคลุมความสัมพันธ์กับบุคลากร ลูกค้า ชุมชน และหน่วยงานรัฐ โดยปัจจัยด้านสมรรถนะผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมุ่งเน้นตลาด และความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ทั้งนี้ งานวิจัยได้เสนอแนวทางการวางแผนด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่เน้นความใส่ใจต่อผู้มีส่วนได้เสีย ภายใต้หลักคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1.ประชากร คือ ผู้ประกอบการในวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2,322 แห่ง (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน,2567)

2.ขนาดตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย ตามตารางของ Krejcie และ Morgan (1970) สำหรับประชากร 2,322 หน่วย จะมีขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเท่ากับ 331 ราย

3.เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยเทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้เครื่องมือเป็น

แบบสอบถาม โดยแบบสอบถามจะมีลักษณะเป็นปลายปิดที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และมาตรวัด Likert Scale 5 ระดับที่ปรับมาจากสูตรคำนวณหาอันตรภาคชั้นของบัวรัตน ศรีนิล (2560) เพื่อ กำหนดชวงชั้นระดับความคิดเห็นทั้ง 5 ระดับ ดังนี้

$$\text{สูตรการหาอันตภาคชั้น} = \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5-1}{5} = 0.80$$

แล้วจึงไปกำหนดช่วงชั้นทั้ง 5 ระดับความสำคัญ มีดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการตอบแบบสอบถามแก่ผู้ตอบทุกคนอย่างชัดเจน ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และสวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการรายงานผลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบหพุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้สำหรับการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรเพื่อการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.3 มีอายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 59.8 สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 78.0 ส่วนใหญ่ทำวิสาหกิจชุมชนประเภทหัตถกรรม คิดเป็นร้อยละ 50.8 มีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ 3 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.9

2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาดำเนินงานในกลุ่มวิสาหกิจ น้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.2 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการจัดตั้งกลุ่ม คือ การระดมทุนของสมาชิกในกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 39.3 ประเภทของผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 49.8

3. ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.98, S.D. = 0.518) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและสวนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

การพัฒนาอย่างยั่งยืน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. วิสาหกิจชุมชนของมีรายได้ที่มั่นคงและเติบโตต่อเนื่อง	3.88	.670	เห็นด้วยมาก
2. สมาชิกในวิสาหกิจชุมชนมีความพึงพอใจและมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ	4.02	.610	เห็นด้วยมาก
3. ท่านมีแผนระยะยาวเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4.00	.644	เห็นด้วยมาก
4. วิสาหกิจชุมชนมีเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น	3.97	.639	เห็นด้วยมาก
5. รายได้จากวิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนในระยะยาว	3.90	.658	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
6. วิสาหกิจชุมชนมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และไม่กระทบสิ่งแวดล้อม	4.05	.643	เห็นด้วยมาก
7. การวางเป้าหมายให้วิสาหกิจชุมชนอยู่รอดได้โดยไม่พึ่งพาการสนับสนุนจากภายนอกมากเกินไป	3.97	.629	เห็นด้วยมาก
8. วิสาหกิจชุมชนมีการส่งต่อองค์ความรู้หรือประสบการณ์แก่คนรุ่นใหม่ในชุมชน	4.01	.637	เห็นด้วยมาก
รวม	**3.98**	**.518**	**เห็นด้วยมาก**

4. ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.14, S.D. = 0.438) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านจริยธรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.28, S.D. = 0.554) และเห็นด้วยในระดับมาก ได้แก่ ด้านกฎหมาย (ค่าเฉลี่ย = 4.15, S.D. = 0.536) และด้านการกุศล (ค่าเฉลี่ย = 4.10, S.D. = 0.541) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงคาเฉลี่ยและสวนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

ความรับผิดชอบต่อสังคม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านเศรษฐกิจ	4.03	.502	เห็นด้วยมาก
ด้านกฎหมาย	4.15	.536	เห็นด้วยมาก
ด้านจริยธรรม	4.28	.554	เห็นด้วยมากที่สุด
ด้านการกุศล	4.10	.541	เห็นด้วยมาก
รวม	**4.14**	**.438**	**เห็นด้วยมาก**

5. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยด้านระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณที่ใช้ตัวแปรดัมมีของระยะเวลาการดำเนินงาน ได้แก่ ระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจ 1 – 5 ปี, ระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจ 6 – 10 ปี และระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจ 10 ปีขึ้นไป โดยมีระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจน้อยกว่า 1 ปีเป็นกลุ่มอ้างอิง แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีนัยสำคัญทางสถิติ (F= 3.953, p = .009) โดยพบค่าสัมประสิทธิ์ (R^2) เท่ากับ 0.035 หรือคิดเป็นร้อยละ 3.5 และเมื่อพิจารณาค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.026 หรือคิดเป็นร้อยละ 2.6 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกัน สะท้อนว่าปัจจัยด้านระยะเวลาการดำเนินงานสามารถอธิบายความแปรปรวนของคะแนนรวมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมได้ในระดับจำกัด ภายใต้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะของความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีหลายมิติและได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านบุคคล องค์กร และบริบทภายนอกมากกว่าปัจจัยเชิงโครงสร้างเพียงมิติเดียว

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย พบว่า ระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจ 1 – 5 ปี มีอิทธิพลเชิงลบและมีนัยสำคัญทางสถิติ (B = -0.234, β = -0.263, t = -3.213, p = .001) เช่นเดียวกับ ระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจ 10 ปีขึ้นไป (B = -0.260, β = -0.246, t = -3.126, p = .002) ในขณะที่ระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจ 6 – 10 ปี ไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ (p = .159) ทั้งนี้ ค่าดัชนีความพองตัวของความแปรปรวน (VIF) ของตัวแปรอิสระทุกตัวอยู่ในช่วง 1.359–2.267 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ แสดงว่าไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงพหุร่วม

ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มที่มีระยะเวลาการดำเนินงาน 1–5 ปี และระยะเวลาการดำเนินงานมากกว่า 10 ปี มีคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำกว่ากลุ่มอ้างอิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนกลุ่มที่มีระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจ 6 – 10 ปี ไม่แตกต่างจากกลุ่มอ้างอิงในเชิงสถิติ ผลดังกล่าวสะท้อนรูปแบบความแตกต่างภายในกลุ่มตัวอย่างตามช่วงประสบการณ์การดำเนินงานภายใต้กรอบการวิเคราะห์เชิงปริมาณของการศึกษาครั้งนี้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของปัจจัยด้านระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

ระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจด้าน (X)	b	Std. Error	β	t	p-value	Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	4.346	.066		65.903	.000**		
ระยะเวลาการดำเนินงาน 1–5 ปี (X^1)	-.234	.073	-.263	-3.213	.001**	.441	2.267
ระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจ 6 – 10 ปี (X^2)	-.168	.119	-.089	-1.413	.159	.736	1.359
ระยะเวลาดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจมากกว่า 10 ปี (X^3)	-.260	.083	-.246	-3.126	.002	.476	2.103

a. Dependent Variable (Y): ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

R Square(R^2) = 0.035, Adjusted R Square = 0.026, Std. Error of the Estimate = 0.43243, F = 3.953, p-Value ≤ 0.05*

6. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยด้านแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการจัดตั้งกลุ่มที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณระหว่างแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการจัดตั้งกลุ่ม (ในรูปแบบตัวแปรดัมมี โดยกำหนดกลุ่มที่ใช้เงินทุนของตนเองเป็นกลุ่มอ้างอิง) กับคะแนนรวมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่าโมเดลมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 4.648, p = .001) โดยมีค่า R^2 เท่ากับ .054 และ Adjusted R^2 เท่ากับ .042 แสดงว่าแหล่งเงินทุนสามารถอธิบายความแปรปรวนของคะแนนรวมได้ร้อยละ 4.2 อย่างไรก็ตาม ค่า VIF ของตัวแปรอิสระทั้งหมดอยู่ในระดับต่ำ (1.029–1.234) แสดงว่าไม่พบปัญหาความสัมพันธ์เชิงพหุร่วม

เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่าแหล่งเงินทุนจากสมาชิก (B = .175, p = .014) สถาบันการเงิน (B = .124, p = .022) รัฐบาลสนับสนุน (B = .369, p = .001) และแหล่งทุนอื่น (B = .389, p = .030) ล้วนมีอิทธิพลทางบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติต่อคะแนนรวมความรับผิดชอบต่อสังคมเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ใช้เงินทุนของตนเอง โดยแหล่งเงินทุนจากรัฐบาลมีอิทธิพลมากที่สุด (β = .191) ผลดังกล่าวสะท้อนถึงบทบาทของการได้รับการสนับสนุนด้านทุนจากภายนอกที่ช่วยส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในระดับสูงกว่า ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของปัจจัยด้านแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการจัดตั้งกลุ่มที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการจัดตั้งกลุ่มด้าน (X)	**b**	**Std. Error**	**β**	**t**	**p-value**	**Tolerance**	**VIF**
ค่าคงที่ (Constant)	4.038	.038		105.694	.000**		
กู้เงินจากสถาบันการเงิน (X^1)	.175	.071	.144	2.458	.014*	.842	1.188
ระดมทุนของสมาชิกในกลุ่ม (X^2)	.124	.054	.138	2.310	.022*	.811	1.234
รัฐบาลสนับสนุน (X^3)	.369	.108	.191	3.411	.001**	.925	1.081
อื่น ๆ (X^4)	.389	.179	.119	2.173	.030*	.972	1.029

a. Dependent Variable (Y): ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน

R Square(R^2) = 0.054, Adjusted R Square = 0.042, Std. Error of the Estimate = 0.42881, F = 4.648, p-Value ≤ 0.05*

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีระยะเวลาการดำเนินงาน 1–5 ปี และมากกว่า 10 ปี มีคะแนนความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำกว่ากลุ่มอ้างอิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่กลุ่มที่มีระยะเวลาดำเนินงาน 6–10 ปีไม่แตกต่างจากกลุ่มอ้างอิงในเชิงสถิติ สถานการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าองค์กรในช่วงเริ่มต้นมักมีแรงจูงใจสูงในการสร้างความน่าเชื่อถือภาพลักษณ์ และความไว้วางใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในระดับชุมชนและหน่วยงานสนับสนุนภายนอก ส่งผลให้มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างเข้มข้นในระยะเริ่มต้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมเพื่อชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วม หรือการปฏิบัติตามมาตรฐานทางสังคมต่าง ๆ นอกจากนี้ กลุ่มที่จัดตั้งใหม่มักได้รับการสนับสนุนจากโครงการของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับที่เข้มข้นกว่าช่วงอื่น ซึ่งอาจส่งผลให้ระดับความรับผิดชอบต่อสังคมในช่วงเริ่มต้นอยู่ในระดับสูงกว่าช่วงการดำเนินงานถัดมา ในทางตรงกันข้าม เมื่อองค์กรเข้าสู่ระยะ 1–5 ปี มักเผชิญภาระด้านการบริหารจัดการ การขยายกิจกรรม และข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่เพิ่มขึ้น ทรัพยากรทางการเงิน เวลา และกำลังคนจึงถูกจัดสรรไปสู่การดำเนินธุรกิจหลักเป็นสำคัญ ส่งผลให้ความเข้มข้นของกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมลดลงในระยะดังกล่าว ส่วนองค์กรที่มีอายุการดำเนินงานยาวนานกว่า 10 ปี แม้จะมีความมั่นคงมากขึ้น แต่ก็มักให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพภายใน การควบคุมต้นทุน และการรักษาความอยู่รอดขององค์กรในระยะยาว ซึ่งอาจทำให้กิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมลดระดับลงเมื่อเทียบกับช่วงเริ่มต้น ทั้งนี้ ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ Udayasankar (2008) ที่ชี้ว่า CSR มีความผันแปรตามช่วงอายุและโครงสร้างทรัพยากรขององค์กร ส่วนกลุ่มที่มีประสบการณ์ 6–10 ปีไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ อาจเป็นเพราะองค์กรอยู่ในช่วงที่โครงสร้างและทรัพยากรมีความสมดุลมากขึ้น ทำให้ระดับ CSR คงตัวมากกว่าช่วงอื่น จากผลดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางสนับสนุนและกลยุทธ์การบริหารจัดการที่เหมาะสมในแต่ละช่วงอายุองค์กรได้ในงานวิจัยหรือการนำไปใช้เชิงปฏิบัติในอนาคต

2. ผลการวิจัยพบว่าแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการจัดตั้งกลุ่มมีอิทธิพลต่อระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยทุกประเภทของแหล่งเงินทุน ได้แก่ เงินสนับสนุนจากสมาชิก สถาบันการเงิน รัฐบาล และแหล่งทุนอื่น ล้วนส่งผลเชิงบวกต่อคะแนนรวมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเมื่อเทียบกับกลุ่มที่ใช้เงินทุนของตนเองเป็นหลัก ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรทางการเงินจากภายนอกที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนใน

บริบทวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสมาชิกหรือเครือข่ายใกล้ชิดมีแนวโน้มที่จะยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น เนื่องจากทุนดังกล่าวสะท้อนระดับความไว้วางใจภายในชุมชน ส่งผลให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนต้องรักษามาตรฐานพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ขณะเดียวกันการเข้าถึงทุนจากภายนอก เช่น สถาบันการเงินและภาครัฐ ยังช่วยเพิ่มศักยภาพ ลดข้อจำกัดด้านทรัพยากร และยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานสู่ความยั่งยืน ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนมีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้น

ผลลัพธ์ดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงบริหารสำหรับการออกแบบระบบสนับสนุนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในระดับชุมชน โดยเน้นบทบาทของแหล่งเงินทุนภายนอกในฐานะกลไกที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการดำเนินงานด้านสังคม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิด Stakeholder Theory (Freeman, 1984) ซึ่งชี้ว่าการได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกทำให้องค์กรต้องดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม เพื่อรักษาความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับวิสาหกิจชุมชน

1.จากผลการวิจัยที่พบว่าระดับความรับผิดชอบต่อสังคมมีแนวโน้มลดลงหลังช่วงเริ่มต้นของการจัดตั้งกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเข้ากับการดำเนินงานประจำขององค์กรอย่างต่อเนื่อง แทนการดำเนินกิจกรรมในลักษณะเป็นครั้งคราวหรือเฉพาะช่วงเริ่มต้น เพื่อช่วยรักษาความสม่ำเสมอของการดำเนินงานด้านสังคมในระยะยาว

2. สำหรับกลุ่มที่อยู่ในช่วงการดำเนินงาน 1–5 ปี ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีระดับความรับผิดชอบต่อสังคมต่ำกว่ากลุ่มอ้างอิง วิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การวางแผนงบประมาณ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และการกำหนดกิจกรรมด้านสังคมที่สอดคล้องกับศักยภาพของกลุ่ม เพื่อลดผลกระทบจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรในช่วงการเติบโต

3. สำหรับวิสาหกิจชุมชนที่มีอายุการดำเนินงานยาวนานกว่า 10 ปี ควรทบทวนบทบาทด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ และปรับรูปแบบกิจกรรม

ให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบันของชุมชน เพื่อหลีกเลี่ยงการมุ่งเน้นเฉพาะประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจหรือการควบคุมต้นทุนจนลดทอนความสำคัญของกิจกรรมเพื่อสังคม

4. เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแหล่งเงินทุนจากภายนอกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความรับผิดชอบต่อสังคม วิสาหกิจชุมชนควรเปิดรับและพัฒนาความร่วมมือกับแหล่งทุนจากภายนอก เช่น สมาชิก สถาบันการเงิน หรือหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมด้านสังคมอย่างเหมาะสมกับบริบทของกลุ่ม

ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ภาครัฐควรออกแบบมาตรการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะช่วงเริ่มต้นของการจัดตั้งกลุ่ม แต่ควรให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในช่วงการดำเนินงานระยะถัดมา โดยเฉพาะช่วง 1–5 ปี และช่วงที่องค์กรมีอายุการดำเนินงานยาวนาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าเป็นช่วงที่ระดับความรับผิดชอบต่อสังคมมีแนวโน้มลดลง

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าเงินทุนจากภาครัฐมีอิทธิพลต่อระดับความรับผิดชอบต่อสังคมมากที่สุด ภาครัฐควรพิจารณาการกำหนดเงื่อนไขหรือแนวทางส่งเสริม ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่กับการสนับสนุนเงินทุน เช่น การส่งเสริมกิจกรรมเพื่อชุมชน การพัฒนาสิ่งแวดล้อม หรือการรายงานผลการดำเนินงานด้านสังคมในระดับที่เหมาะสมกับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการและการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถรักษาสมดุลระหว่างการดำเนินงานทางเศรษฐกิจและการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน

4. ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันการเงิน เพื่อเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้ และแนวปฏิบัติที่ดีด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

1. ควรพิจารณาเพิ่มตัวแปรอิสระด้านอื่นที่อาจมีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน เช่น ภาวะผู้นำ ค่านิยมและจริยธรรมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน วัฒนธรรมองค์กร หรือแรงกดดันจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของความรับผิดชอบต่อสังคมให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้ปัจจัยเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ระยะเวลาการดำเนินงานและแหล่งเงินทุน งานวิจัยในอนาคตควรบูรณาการตัวแปรเชิงพฤติกรรมและเชิงบริบท เช่น กลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ระบบการกำกับดูแลองค์กร หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสะท้อนภาพรวมของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. งานวิจัยในอนาคตอาจใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่ออธิบายกลไกภายในและเหตุผลเชิงพฤติกรรมที่อยู่เบื้องหลังการดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะช่วยเสริมความเข้าใจเชิงลึกให้กับผลการวิจัยเชิงปริมาณ

เอกสารอ้างอิง

กนกวรา พวงประยงค์ และคณะ. (2567). นวัตกรรมสังคมและการสร้างคุณค่าที่ยั่งยืนจากการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร: กรณีศึกษา นวัตกรรมการสร้างมูลค่าเพิ่มจากสาหร่ายสไปรูลิน่า ผลพลอยได้จากกระบวนการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากโรงไฟฟ้าบางปะกง.*วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 22(1), 131–148.

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2567). สรุปจำนวนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้ว (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2567). ใน *รายงานผลสัมมนาพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ครั้งที่ 2/2567*. กรมส่งเสริมการเกษตร. สืบค้นจาก sceb.doae.go.th

บัวรัตน ศรินิล. (2560*). การออกแบบวิจัยธุรกิจ การเก็บรวบรวมข้อมูล การออกแบบสอบถาม และการเลือกตัวอย่าง*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปริญญา สีม่วง และวิชิต อู่อ้น. (2564).ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมด้านเครื่องมือแพทย์ในประเทศไทย. *วารสารมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(1), 199–211

ภรณี หลาวทอง. (2562). *เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางธุรกิจ*. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ.(2562). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

Carroll, A. B. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. *Business Horizons*. 34(4): 39-48.

Carroll, A. B. (2016). Carroll's Pyramid of CSR: Taking Another Look. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, 1(3), 1-8.

Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman.

Kotler, P., & Lee, N. (2005). *Corporate social responsibility: Doing the most good for your company and your cause*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Udayasankar, K. (2008). Corporate social responsibility and firm size/age: A theoretical analysis. *Journal of Business Ethics,* 83(2), 167–175

United Nations Conference on Trade and Development. (1992). *Combating Global W1lrming: Study on a Global System of Tradable Carbon Emission Entitlements*. Geneva: United Nations

United Nations. (2015) . *The Millenium Development Goal Report 2015. New York: United Nations.* Retrieved November 23, 2017. Retrieved from https://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf